

Registrering av biologisk mangfold i naturområde ved Vestre Aker kirke, Oslo

Verdivurdering i forbindelse med forslag til omregulering

Anders Often
Egil Bendiksen

NINAs publikasjoner

NINA Rapport

Dette er en elektronisk serie fra 2005 som erstatter de tidligere seriene NINA Fagrapport, NINA Oppdragsmelding og NINA Project Report. Normalt er dette NINAs rapportering til oppdragsgiver etter gjennomført forsknings-, overvåkings- eller utredningsarbeid. I tillegg vil serien favne mye av instituttets øvrige rapportering, for eksempel fra seminarer og konferanser, resultater av eget forsknings- og utredningsarbeid og litteraturstudier. NINA Rapport kan også utgis på annet språk når det er hensiktsmessig.

NINA Temahefte

Som navnet angir behandler temaheftene spesielle emner. Heftene utarbeides etter behov og serien favner svært vidt; fra systematiske bestemmelsesnøkler til informasjon om viktige problemstillinger i samfunnet. NINA Temahefte gis vanligvis en populærvitenskapelig form med mer vekt på illustrasjoner enn NINA Rapport.

NINA Fakta

Faktaarkene har som mål å gjøre NINAs forskningsresultater raskt og enkelt tilgjengelig for et større publikum. De sendes til presse, ideelle organisasjoner, naturforvaltningen på ulike nivå, politikere og andre spesielt interesserte. Faktaarkene gir en kort framstilling av noen av våre viktigste forskningstema.

Annen publisering

I tillegg til rapporteringen i NINAs egne serier publiserer instituttets ansatte en stor del av sine vitenskapelige resultater i internasjonale journaler, populærfaglige bøker og tidsskrifter.

Norsk institutt for naturforskning

Registrering av biologisk mangfold i naturområde ved Vestre Aker kirke, Oslo

**Verdivurdering i forbindelse med forslag til
omregulering**

**Anders Often
Egil Bendiksen**

Often, A. & Bendiksen, E. 2010. Registrering av biologisk mangfold i naturområde ved Vestre Aker kirke, Oslo. Verdivurdering i forbindelse med forslag til omregulering - NINA Rapport 604. 20 s.

Oslo, oktober 2010

ISSN: 1504-3312

ISBN: 978-82-426-2181-8

RETTIGHETSHAVER

© Norsk institutt for naturforskning

Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

TILGJENGELIGHET

Åpen

PUBLISERINGSTYPE

Digitalt dokument (pdf)

REDAKSJON

Egil Bendiksen

KVALITETSSIKRET AV

Erik Framstad

ANSVARLIG SIGNATUR

Erik Framstad (sign.)

OPPDRAGSGIVER(E)

Heggelund & Koxvold AS arkitekter mnl

KONTAKTPERSON(ER) HOS OPPDRAGSGIVER

Geir Hoff

FORSIDEBILDE

Engareal rett vest for planlagt barnehagetomt med edellauvskogen bak. Foto: E. Bendiksen, 25. juni 2010

NØKKEWORD

Norge, Oslo, biologisk mangfold, flora, edellauvskog, konsekvensutredning, grønnkorridor

KEY WORDS

Norway, Oslo, biological diversity, flora, broad leaved deciduous forest, environmental impact assessment, green corridor

KONTAKTOPPLYSNINGER

NINA hovedkontor

Postboks 5685 Sluppen
7485 Trondheim
Telefon: 73 80 14 00
Telefaks: 73 80 14 01

NINA Oslo

Gaustadalléen 21
0349 Oslo
Telefon: 73 80 14 00
Telefaks: 22 60 04 24

NINA Tromsø

Polarmiljøsenteret
9296 Tromsø
Telefon: 77 75 04 00
Telefaks: 77 75 04 01

NINA Lillehammer

Fakkeltgården
2624 Lillehammer
Telefon: 73 80 14 00
Telefaks: 61 22 22 15

www.nina.no

Sammendrag

Often, A. & Bendiksen, E. 2010. Registrering av biologisk mangfold i naturområde ved Vestre Aker kirke, Oslo. Verdivurdering i forbindelse med forslag til omregulering. – NINA Rapport 604. 20 s.

Det aktuelle området danner i dag en sammenhengende grønnkorridor på vestsida av Vestre Aker kirke mellom Blindernveien og Sognsveien. Omsorgsbygg Oslo KF ønsker en endring av deler av eiendommene til annet formål: nytt barnehagebygg med tilhørende uteområder, størrelse 4 avdelinger (72 barn). Oppdragets innhold har vært å kartlegge og vurdere hvorvidt dette vil få effekter for biologisk mangfold i området.

Den vestligste delen av totalområdet består av edellauvskog med sommereik, alm, ask og spisslønn. Det ble funnet 101 arter av karplanter. Bortsett fra alm er ingen av disse rødlistede. Hele 31 arter, eller ca. 30 %, kan regnes som forvillede hageplanter. Den store andelen forvillede arter skyldes ganske sikkert at deler av området tidligere har vært ei gartneritomt. Noen av disse opptrer som sterke dominanter, blant annet skvallerkål i skogbunnen.

De andre organismegruppene er i større grad indirekte vurdert. Området har et rikt fugleliv og har et klart potensial for et stort mangfold av særlig vedboende insekter og sopp, men dødvedmengden er foreløpig liten. Områdets største verdi per i dag er dets funksjon som grønn korridor for arter innen flere organismegrupper. Negativ effekt er sterkere knyttet til overordnede økologiske effekter og framtidspotensial enn forekomst av interessante arter eller vegetasjon på det omsøkte arealet.

Anders Often (anders.often@nina.no), Egil Bendiksen (egil.bendiksen@nina.no), Norsk institutt for naturforskning (NINA), Gaustadalléen 21, 0349 Oslo

Abstract

Often, A. & Bendiksen, E. 2010. Investigation of biodiversity in a nature area by Vestre Aker Church, Oslo. Evaluation in connection with proposal for changed regulation. – NINA Rapport 604. 20 pp.

The area currently constitutes a continuous green corridor on the western side of Vestre Aker Church between the roads Blindernveien and Sognsveien. The municipal division Omsorgsbygg Oslo KF wants to transform parts of the properties to other use: building of a new kindergarten and outdoor areas, size: 4 divisions (72 children). The task has been to map and evaluate whether this will have effects on the biodiversity of the area.

The western part of the total area consists of broadleaved deciduous forest with *Quercus robur*, *Ulmus glabra*, *Fraxinus excelsior* and *Acer platanoides*. A total of 101 vascular plant species were found. Except for *Ulmus glabra* none of them are red-listed. As much as 31 species, about 30 %, can be considered as garden remnants. The great share of these is probably due to the earlier use of part of the area for horticultural activity. Today some of them are strong dominants, such as *Aegopodium podagraria* in the forest bottom.

The other organism groups are to a larger degree indirectly evaluated. The area has a rich bird life and a great potential for a high biodiversity of especially wood inhabiting insects and fungi, but the amount of dead wood is still small. The greatest value of the area today is its function as a green corridor for species belonging to several groups of organisms. Negative effects are more strongly connected to general ecological effects and future potential than occurrence of interesting species or vegetation on the actual area.

Anders Often (anders.often@nina.no), Egil Bendiksen (egil.bendiksen@nina.no), Norwegian Institute for Nature Research (NINA), Gaustadalléen 21, NO-0349 Oslo, Norway

Innhold

Sammendrag	3
Abstract	4
Forord	6
1 Innledning.....	7
2 Undersøkellesområdet	9
2.1 Naturgrunnlag	9
2.2 Kulturpåvirkning	9
3 Metode	10
4 Resultater	11
4.1 Naturtyper	11
4.2 Karplanteflora.....	11
4.3 Fugl	12
4.4 Insekter - vurdering	12
4.5 Sopp.....	12
5 Diskusjon.....	13
5.1 Karplanter	13
5.2 Fugl	13
5.3 Insekter og sopp.....	13
5.4 Områdets verdi som del av grønnkorridor	14
5.5 Utbygging av barnehage, effekt på biologiske verdier.....	14
6 Konklusjon	16
7 Referanser	17
Vedlegg.....	18

Forord

Norsk institutt for naturforskning har foretatt en undersøkelse av et delvis skogbevokst område i Oslo, adresse Sognsveien 8, der Omsorgsbygg Oslo KF ønsker omregulering til blant annet barnehageformål. Oslo kommune er grunneier.

Utredningen er utført på oppdrag av Heggelund & Koxvold AS arkitekter MNAL etter et avklaringsmøte hos Plan og bygningsetaten, hvor det under punktet *Utredningsbehov* går fram at konsekvenser for biologisk mangfold må gis en grundig og helhetlig vurdering. Kontaktperson hos Heggelund & Koxvold arkitekter as MNAL har vært arealplanlegger Geir Hoff, som takkes for god kommunikasjon og tilrettelegging.

Datainnsamling i felt ble foretatt 25. juni 2010 av de to undertegnede, 29. juni ved A. Often og Tore Berg og 20. august og 14. oktober ved E. Bendiksen.

Oslo, oktober 2010
Anders Often og Egil Bendiksen

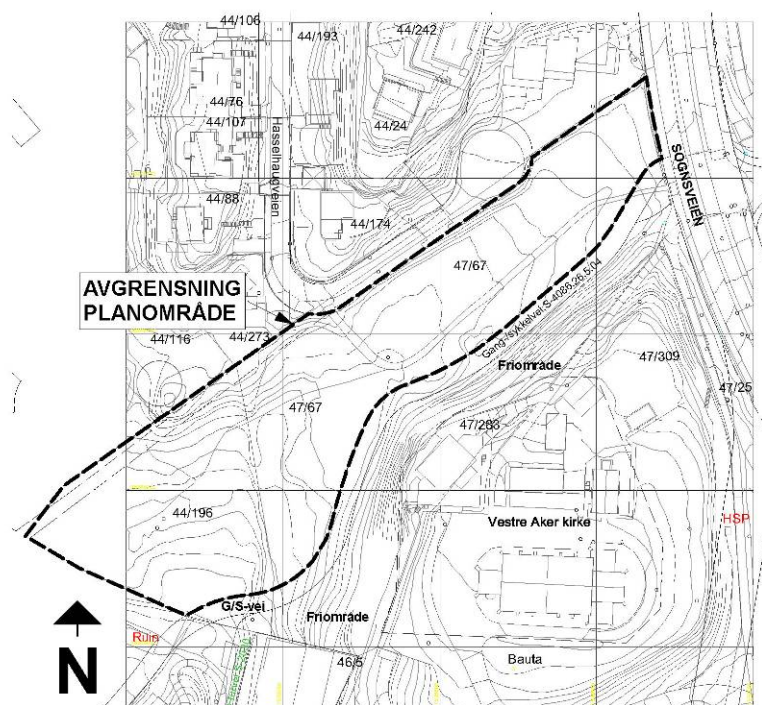
1 Innledning

Det aktuelle området, vist i **figur 1** og **2**, danner en sammenhengende grønnkorridor på vestsida av Vestre Aker kirke mellom Blindernveien og Sognsveien. Det er i dag regulert til henholdsvis spesialområde – gravlund, gang/sykkelvei og friområde. Det regulerte spesialområdet er så langt ikke tatt i bruk til gravlund, og man ønsker en transformasjon av deler av eiendommene til annet formål; nytt barnehagebygg med tilhørende uteområder (1,7 dekar, størrelse 4 avdelinger, 72 barn, areal farget rødt i **figur 2**).

Opprinnelig planinitiativ er ikke anbefalt av Plan- og bygningsetaten på grunn av føringer i kommunedelplan for grønnstrukturen i Oslo. Området utgjør en lenke av turvei B9 Marienlyst – Ullevål sykehus – Voldsløkka og er del av en bred grønnkorridor koplet til hovedsykkelveinettet, der korridorbredden tilfredsstiller en ønsket bredde på minst 60 m. Sommeren 2010 er utbyggingsforslaget revidert ved at plassering av barnehage tenkes plassert noe lenger øst i korridoren og der avstand mellom barnehagebygg og turvei er økt fra 5,0 til 18 m inkludert et grøntbelte på 10,5 m utenfor barnehagetomt.

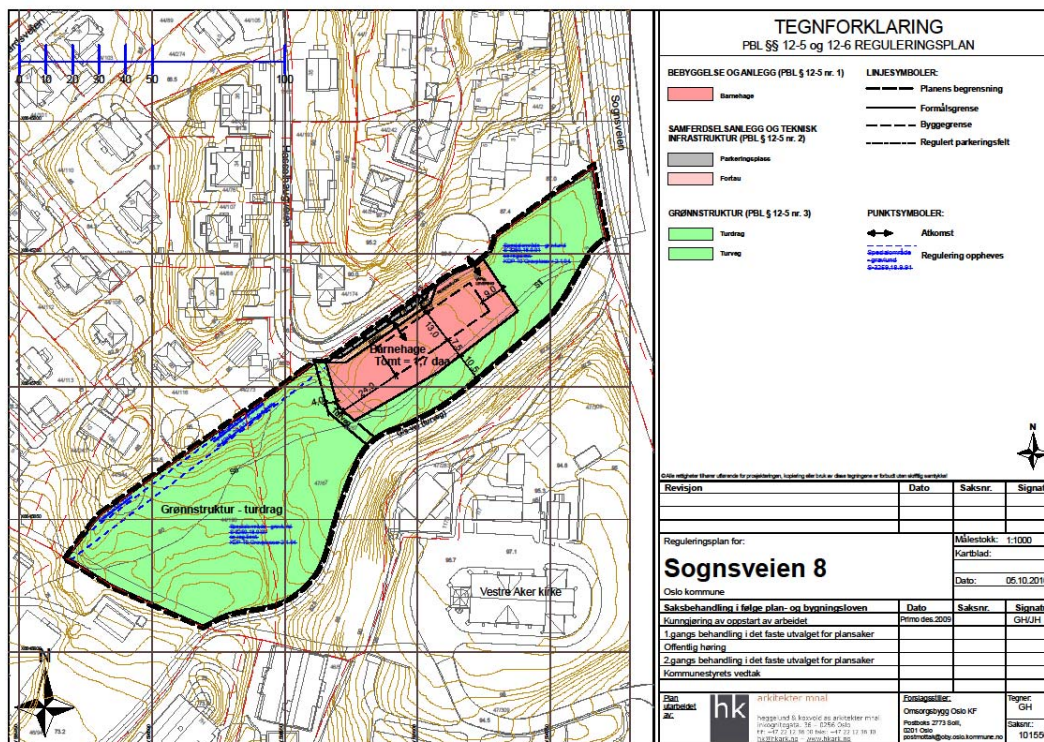
Undersøkelsesområdet utgjør et samlet areal på ca. 10,4 dekar, som etter en eventuell barnehagebygging vil framstå som tredelt med et i stor grad skogbevokst areal i vestre halvdel, et midtre areal bebygd med barnehage pluss nevnte smalere grøntbelte og et areal lengst øst som er mer blandet åpent og skogbevokst. Gang-/sykkelvei avgrenser området langs sørøstre kant ved basis av skråning opp mot kirkegården, som også fungerer som del av grønnkorridoren.

Målsettingen med undersøkelsen er å gi en oversikt over biologisk mangfold innenfor hele planområdet. Det er likevel først og fremst flora og vegetasjon som vil være hovedfokus ved undersøkelse av denne type urbant grøntareal/ relikv av skog og som indirekte kan fortelle noe om forholdene for andre organismegrupper.

Figur 1 Undersøkelsesområdet; avgrenset planområde med stiplet strek.

Det er foretatt en egen tilstandsvurdering og innmåling av trær av firmaet Lundetræ Konsult – Rådgivning for grøntanleggssektoren. Her beskrives i detalj utseende og tilstand for 48 enkelttrær på den delen som opprinnelig var ønsket av Omsorgsbygg til barnehageformål.

Figur 2 Undersøkellesområdet; reguleringskart med foreslått barnehagetomt inntegnet.

Figur 3 Edellauvskogen med et av de store eiketrærne i forgrunnen, nord for Blindernveien.
Foto: A. Oftin, 25. juni 2010.

2 Undersøkelsesområdet

2.1 Naturgrunnlag

Området ligger på marin leire med noen få eksponerte partier av næringsrike, kambrosiluriske bergarter i østre skråning nær grensa til Vestre Aker kirke samt noe helt i sørvest. Sommeren er lang og temmelig varm, med høyeste månedsmiddeltemperatur i juli. Kaldeste måned er januar. Vekstsesongen er ca 200 dager og området ligger i boreonemoral vegetasjonssone, med et klima som tilfredsstiller mange sørlige og varmekjære arter. Vegetasjonsseksjon er OC (overgangsseksjon), som står på overgangen oseanisk – kontinental (jf Moen 1998).

Disse forhold kombinert med den kulturpåvirkning området har vært gjenstand for har gitt utgangspunkt for dagens vegetasjonsbilde, der skogarealet er en ren edellauvskog dominert av delvis store alm (vanligst) og ask samt stort sett noe yngre spisslønn, dessuten mindre innslag av andre treslag, inkludert 1 lind. Dette arealet sammenfaller i svært stor grad med eiendom 44/196 i **figur 1**, men omfatter også et mindre areal på sør-/vestsida av eiendommen mot Universitetets teologiske fakultets bygninger, der det blant annet står to grove eiketrær (jf **figur 3**). To store eiker i tilgrensende hage i vest, anslagsvis 90 og 100 cm i diameter, er registrert i naturbase (DN 2009) og kategorisert til naturverdi "Viktig". Den sørligste synes å tilsvare fortsatt stående, dødt individ. Den andre (ca 120 cm bred) står rett sør for stort, rødt hus (Nils Tollers vei 10b). Den vokser i nær tilknytning til skogen/friområdet og har en klar funksjonell og biologisk sammenheng med dette. Det står mange større eiker i hagene i dette området. De to eikene (begge ca 100 cm) ved Teologisk fakultet er minst like store og er opplagt oversett i forbindelse med naturtypekartleggingen. Det beskrevne edellauvskogsarealet rundt disse burde vært kartlagt som naturtype med verdi B, mens forlengelsen videre nordøstover, som omfatter mesteparten av 44/196, vurderes som naturtypelokalitet av lokal verdi (C).

Det er også et holt som består av 10-15 trær på det åpne arealet rett øst for edellauvskogen, skilt fra skogarealet med 7-8 m. De fleste er alm, tre av dem av grovvokste dimensjoner (eiendom 47/67). Øst for åpningen er det en tversgående turvei (fra Hasselhaugveien) omtrent midtveis gjennom undersøkelsesområdet. Videre østover bærer hele området preg av sterk kulturpåvirkning med delvis ugraspreget, åpen mark, dels plantasje, se 2.2.

2.2 Kulturpåvirkning

Området er en del av det gamle jordbrukslandskapet i Vestre Aker og utgjør et grenseområde mellom gårdene Øvre og Nedre Blindern og Ullevål (Holden 2003), gårder som var i drift et godt stykke inn på 1900-tallet. Det synes klart at området må ha vært en aktiv del av gårdsarealet, kanskje delvis som åpent beite eller hagemark. Den vestre skogen må imidlertid ha hatt mange år på seg til å vokse seg høy og tett. Åpne areal kan dels være brakkmarksrester etter dyrket mark. På østside av tverrgående sti gjennom området er det rester etter tredepot av furu, hemlokk og trolig kvitrogn, anslått til en alder av 10-40 år, antakelig opprettet med tanke på bruk til kirkegårdsforhold (jf Lundetræ Konsults rapport). Et åpent areal mellom dette og Sognsveien er for øvrig på gammelt kart merket "gartneri".

3 Metode

Undersøkelse av karplanteflora har stått sentralt. Viktig har derfor vært å presentere full liste over karplanter i området, og ellers blant annet en analyse av områdets vegetasjonssammensetning ut fra metodikk som benyttes i den nasjonale naturtypekartlegging i Norge, samt det nylig lanserte inndelingssystemet "Naturtyper i Norge" (NiN). Store lauvtrær er viktig habitat for insekter, og det er gjort en mer indirekte faglig vurdering med hensyn til denne organismegruppen på grunnlag av trærnes tilstand.

Ut fra en liten forhåndsbefaring gikk det fram at potensialet for å finne interessante sopparter ikke er så stort. Dette skyldes blant annet at det nesten utelukkende er ikke-mykorrhizadannende treslag i området (det vil si trær som ikke har sopprot/symbiose med trær) og at det dessuten er lite død ved på bakken som substrat for vedboende sopp. Det ble foretatt en undersøkelse av soppfloraen 20. august og 14. oktober ved E. Bendiksen..

Navnsetting for karplanter følger Lid & Lid (2005).

4 Resultater

4.1 Naturtyper

Skogen i de vestlige delene, inkludert deler av aktuelt byggeareal, er etter NiN (Naturtyper i Norge)-systemet en lågurt- til høgstaudeskog (T23-4,9) helt dominert av edellauvtrær (C2-1). Tradisjonelt har dette vært klassifisert som alm-lindeskog. De åpne arealene er med sin ugras-dominerte vegetasjon delvis vanskelig å tolke med hensyn til opprinnelse. Delvis antas de å sortere under kulturmarkseng (T4), dvs modifiserte rester av det gamle jordbrukslandskapet. Noen arealer sorterer under konstruert fastmark (T2), jf kirkegårdsdepot og gartneri.

4.2 Karplanteflora

Det ble funnet 101 arter av karplanter (Vedlegg). Bortsett fra alm er ingen av disse rødlistede (Kålås et al. 2006). Hele 31 arter, altså rundt 30 %, kan regnes som forvillede hageplanter. Den store andelen forvillede arter skyldes ganske sikkert at deler av området tidligere har vært ei gartneritomt.

Hele 22 av de forvillede artene er busker og trær. Sammen med 15 arter av naturlige vedplanter gav dette totalt 37 forskjellige busker og trær på det lille friområdet. Dette er et svært høyt antall for et såpass lite område. Av de forvillede artene er den lille forekomsten av alleghenbjørnebær *Rubus allegheniensis* (**figur 3**) mest spesiell. Det var én forekomst i øvre del, ca 8 m nedenfor gjerdet i øvre kant av området, ca 10 m vest for gangveien gjennom området. Den

Figur 3 Alleghenbjørnebær *Rubus allegheniensis* i blomst i Vestre Akerskogen. Foto: A. Ofte, 25. juni 2010.

vokste i frodig vegetasjon sammen med strandvindel, kratthumleblom, russekål og alm. Al-leghenbjørnebær er en nordamerikansk art. Den er dyrket fordi den har svært store og gode bær. Den er kun funnet et fåtall ganger gjenstående i Norden. Viktig kjennetegn er svært store, hvite blomster, og bladene er dunhåret på oversida, noe som er tilfelle for svært få *Rubus*-arter. Den kan i så måte minne litt om skogbjørnebær *Rubus nessensis*.

Det vokste en del ganske store trær innenfor området. Det mest verdifulle treet var ei ganske stor ask *Fraxinus excelsior*. Treet har stor og utflytende rotsokkel. Dagens stamme er ikke særlig stor, men det har vært stammer tidligere fra samme rot, og som nå er falt. Dette treet samt eik helt i vest er trolig de eldste trærne i naturområdet ved Vestre Aker kirke.

4.3 Fugl

Som en grønn oase i et ellers tett utbygd byområde er området rapportert å ha et rikt fugleliv. Hobbyornitolog Marit Bache registrerte i perioden 5. februar til 19. mai i 2009 30 fuglearter, observasjoner som er sendt inn til Norsk Ornitologisk Forening Oslo Akershus ([NOFOA](#)).

Følgende arter rapporteres observert: Ringdue, svarttrost, gråtrost, blåmeis, kjøttmeis, spettmeis, sidensvans, gjerdesmett, skjære, kråke, flaggspett, dvergspett (VU), spurvehauk, hønsehauk (VU), grønnsisik, gråsisik, grønnfink, pilfink, stillits, dompap, bokfink, bjørkefink, måltrost, rødstrupe, kjernebiter, stær, gransanger, munk, grå fluesnapper og svarthvit fluesnapper.

Skog med gamle trær, områder med krattvegetasjon og atter andre med åpen gras- og urtevegetasjon gir habitater for en rekke ulike arter, dels som hekkeområder, dels som tilholdssteder i perioder utenfor hekkesesongen.

4.4 Insekter - vurdering

Denne store organismegruppen er ikke spesifikt undersøkt, men det er bred dokumentasjon på at den er representert med et stort artsmangfold i gamle edellauvskoger, særlig der det er mye død ved (eks. Samuelsson et al. 1994, Samuelsson & Ingelög 1996, Kirby 2001, Kålås et al. 2006). Lokaliteten har lite død ved i dag, trolig er knekte grener og falne trær systematisk fjernet, men lokaliteten har et stort potensial for et stort artsmangfold.

Spesielt for insektene er også de åpne arealene med urter og gras viktige (Kirby 2001), dels ved å være habitater for andre arter enn i skog, blant annet mange sommerfuglarter, og dels ved at mange insekter som har larvestadiet i jord, strø eller død ved som voksne livnærer seg av nektar av planter som lever på åpne steder. Mange virvelløse dyr er dessuten sterkt knyttet til skogkanter og små glenner.

4.5 Sopp

Det ble kun funnet 14 arter totalt. Bortsett fra et par forekomster av seinhøstarten puddertrakt-sopp *Clitocybe nebularis* var de øvrige artene vedboende sopper som vokste på noen av de få greinfragmentene, samt noen kubber, som ligger på bakken. Det ble også observert flere forekomster av makroskopisk uidentifiserbare barksopper, som dels ikke er samlet, dels samlet, men ikke artsbestemt. (En runde i september kunne muligens gitt noen få flere markboende arter.) Ingen av artene er rødlistet.

5 Diskusjon

5.1 Karplanter

Edellauskogen i den vestligste delen har et velutviklet tresjikt av særlig alm, ask og spisslønn, og utgjør et areal på 3,5-4 dekar (inkl. en stripe på omsøkt areal samt et lite areal utenfor det kartavgrensete friområdet, der det vokser ei svær eik). Området synes å være oversett under naturtypekartlegging av Oslo, og klassifiseres her til lokal verdi (C) ut fra dagens tilstand.

Bortsett fra alm (NT – nær truet) ble det ikke funnet rødlistede arter innenfor undersøkelsesområdet og heller ikke noen andre arter som er lokalt eller regionalt sjeldne. Unntaket er en del hageplanter som sjelden forviller seg, men som har gjort det akkurat i dette lille skogområdet. Disse forvillede artene kan sees på som kulturhistoriske relikter fra områdets periode som gartneritomt. Alternativt kan de sees på som innførte og svartelistete arter som må fjernes. Dette gjelder for eksempel allegheny-bjørnebær og sibirgran. Vi mener det riktige er å se på de forvillede sjeldenheter mest som morsomme rariteter.

Noen introduserte arter starter ofte først som uskyldige sjeldenheter for så brått av en eller annen grunn å øke til økologiske pestorganismer. Dette kunne tilsi at man forsøkte å fjerne alle innførte arter i naturlig til semi-naturlig vegetasjon – som deler av naturområdet ved Vestre Aker kirke kan betraktes som.

Vi mener imidlertid at det kun er to av de innførte artene det ville være grunn til aktivt å bekjempe. Dette gjelder et kjerr av den storvokste stauden japanslirekne som totalt dominerer vegetasjonen der den vokser. Det er ikke plass til noe annen vegetasjon. Den kan derfor gjerne kan spas vekk. Men samtidig må det sies at japanslirekne er en høyvokst urt som stort sett sprer seg med rotutkast og som brer seg relativt langsomt utover slik at det ikke er noe særlig vanskelig å holde den i tømme.

Den innførte arten som har påvirket vegetasjonen klart mest i negativ retning i naturområdet ved Vestre Aker kirke er den mattedannende arten skvallerkål *Aegodium podagraria*. Den er knapt 40 cm høy, men den danner svært tette bladbestand, selv i mørk lauvskog. Det er svært lite annet som kan vokse der skvallerkål er etablert. Problemet med planten er at den danner tett i tett med krypende jordstengler, 3 til 15 cm under bakken og er dermed svært arbeidskrevende å bli kvitt. Vi har ingen god løsning på dette problemet, men det samme problemet med skvallerkål som utkonkurrerer annen urtevegetasjon gjelder også i en del andre urbane grøntområder innen byggesonen i Oslo. Derfor er dette et forvaltningsproblem av urban natur som man burde prøve å finne en metode for. Kanskje området kunne være et forsøksområde for bekjempelse av skvallerkål, gjerne i samarbeid med Friluftsetaten i Oslo kommune. Dette er i alle fall en egnet lokalitet for et slikt formål.

5.2 Fugl

Bortsett fra opparbeidete parkområder med mye mindre variasjon og sjiktning, er så store arealer som fungerer som naturområder en sjeldenheter på sentrumssida av Store Ringvei. Sammenholdt med det høye antallet observerte fugler, antas området å være en oase for denne gruppen og blant de beste i dette området.

5.3 Insekter og sopp

Jamfør det som allerede er anført ovenfor med hensyn til insekter har området et klart potensial for vedboende arter, der særlig sopp og insekter utgjør et stort antall arter som er spesialisert på død ved, insekter i noen eller alle livsstadier. Fra et åpent eller halvåpent område er

skogen i vest på god vei mot storvokst skog. De fleste trærne er forholdsvis slanke, men det er også flere trær av store dimensjoner (inkludert også eika helt i vest, rett utenfor avmerket område). Etter hvert vil naturlig avgang sørge for å tilføre arealet substrat til vedboende organismer i form av grove stammer, dels greiner som brekker av. Noe har nok falt gjennom åra, men blitt ryddet. Ved en bevisst økning av dødvedmengden kan en lokalitet som dette bli rik på vedboende arter. Stammer og greiner som må kappes av sikkerhetsmessige grunner bør legges i området.

Markboende sopper antas å være mindre tallrikt representert, særlig siden de tre dominerende lauvtreslagene ikke er ektomykorrhizadannende (sopprot med trær).

5.4 Områdets verdi som del av grønnkorridor

Innen byggesonen har Oslo et nett av turveitraséer. Sammen med elvene kan noen av dem over enkelte strekninger fungere som grønnkorridorer. På grunn av sin spesielle historie er turveikorridoren som dette området er en del av, den mest markerte både i lengde og bredde (skjønt brutt og innsnevret flere steder, og fungerer mange steder som idrettsbaner og løkker). NSB begynte på slutten av 1800-tallet å kjøpe opp arealer for å kunne bygge en godsjernbane mellom stasjonene Grefsen og Bestum. Arbeidet startet i mellomkrigstida, men ble ikke videreført. På 1970-tallet oppsto også ideen om en turvei langs traséen. Den har fått betegnelsen "Grønn rute", og har inngått i alle planer for sykkelveinettet siden 1976.

En annen strekning der det er et naturområde som del av grønn sone (ca 25 m bredde) er "Ullevålskrenten", nordvest for Ullevål sykehus og mellom dette og Ullevålsalléen (Olsen 2003). Her ble det også foretatt undersøkelse av insekter, med funn av hele 9 rødlistete billearter. Siden det meste av arealet besto av alme-lindeskog, det samme som skogen i det nå undersøkte området, sier dette noe om potensialet for rødlistede insektsarter også her. Også i Ullevålskrenten var det begrenset med vedboende sopp. Flere naturområder som er del av grønn rute er omtalt hos Solås (2008).

Det er vist i en rekke studier for både dyr og planter (bl.a. Tewksbury et al. 2002, Hedblom 2007) at grønnkorridorer har en viktig funksjon for arters utbredelse, spredningsmuligheter og genetisk utveksling. Friluftsetatens veileder for hensyn til det biologiske mangfold (Pedersen et al. 2003) har inkludert grønne korridorer som viktig virkemiddel for bevaring av biologisk mangfold. Grønne korridorer bidrar til at dyr og planter kan spre seg mellom levesteder og bevege seg mellom for eksempel beite og hvileområder. Artsmangfoldet vil øke ved økt bredde, jf også ny grøntplan for Oslo (Oslo kommune 2009).

5.5 Utbygging av barnehage, effekt på biologiske verdier

På arealet der barnehage er planlagt (revidert forslag) er vegetasjonen dels ugraspreget og består dels av tett bartreplantasje uten særskilte biologiske kvaliteter, slik det framstår nå. Områdets verdi er dermed i liten grad knyttet til verdier per i dag innenfor en vurdert avgrensning isolert, men er verdifullt som del av større sammenheng samt at det har betydelig potensial. Det omtalte almeholtet nordøst for edellauvskogen demonstrerer starten på en gjenvokstning, og gitt naturlig utvikling vil skogen i vest bre seg videre mot midtre deler. Det kan den også gjøre til østlige del av arealet, der fremmede treslag uansett bør fjernes. I den østligste delen av eventuell barnehagetomt er det allerede noen små skogholt med relativt høye alm, ask og spisslønn. Totalområdet har dermed på mellomlang sikt mulighet for å bli en i bymålestokk relativt stor edellauvskog, og med tidligere anførte råd om at dødvedmengden bør øke i takt med naturlig avgang, vil området etter hvert kunne huse en svært interessant flora, fauna og fauna. Noe av det åpne arealet innenfor undersøkelsesområdet bør bevares som engarealer uansett utfall av utbyggingsforslaget.

Mest betenkelig med en utbygging vil imidlertid være den innsnevring den vil medføre i en såpass lang og bred korridor som totalområdet utgjør, og den negative effekt dette vil kunne utgjøre på det biologiske mangfoldet. Sammenliknet med opprinnelig plan, der korridoreffekten ville begrenses til kun den bratte skråningen mellom turvei og kirkegård, vil det nå i tillegg bli igjen et 10,5 m belte på vestsida av turveien. Dette er et relativt åpent areal med noe kratt mellom dagens turvei og en bred sti, trolig mest i bruk før ny turvei kom. I følge **figur 2** vil drøye 70 % av bredden på det flate arealet langs omtrent en tredel av grøntarealets lengde gå med til barnehage, mens tar man med den skogkledte, bratte skråningen opp mot kirkegården utgjør barnehagetomta cirka halve bredden. Skråningen er inngjerdet som del av kirkegårdsarealet ca 3 m fra turveien, og bunnen bærer langs barnehagetomta noe preg av steinfylling, skjønt det er til dels store trær av spisslønn, ask og alm som vokser her. Også utenfor undersøkelsesarealet i nord er det umiddelbart på andre sida av Hasselhaugveien en bratt skogskråning på ca 1 dekar, med noen store trær av alm, ask og spisslønn i nedre del. For blant annet fugl vil også dette bidra som del av korridoreffekten.

Det må også påregnes at en stor barnehage vil kunne utgjøre en betydelig slitasjefaktor på skogen i vest. Denne vil få et delvis åpent areal som buffer i 35-40 m bredde. Skogen har som nevnt ovenfor per i dag en uønsket nærmest én-arts bunnvegetasjon, men med betydelig ferdsel vil det heller neppe kunne bli noen mulighet for noen endret og mer positiv vegetasjonsutvikling mot mer naturlig, selv om man skulle bli kvitt skvallerkålen. Dette som "hundremeters skog" til barnehage (som isolert selvsagt kunne ha en svært positiv funksjon) vil neppe heller være forenlig med sterk økning av dødvedmengden og utvikling til gamle trær, som kan risikere å falle over ende.

6 Konklusjon

En utbygging vil isolert sett neppe være i noen stor konflikt med biologiske verdier på omsøkt areal og naboarealer per i dag. Det er likevel klare betenkeligheter med å benytte denne tomten til dette fordi det vil medføre en såpass stor innsnevring i en viktig grønnkorridor, med mulige skadevirkninger for plante- og dyreliv.

En utbygging vil også risikere å hindre en ønsket naturlig utvikling av øvrige arealer, spesielt edellauvskogen i vestre del av undersøkelsesområdet.

7 Referanser

DN 2009. Naturbase 3.0. <http://dnweb12.dirnat.no/nbinnsyn/>. Direktoratet for naturforvaltning.

Hedblom, M. 2007. Birds and butterflies in Swedish urban and peri-urban habitats: a landscape perspective. – Acta Universitatis agriculturae Sueciae no 2007: 60, PhD thesis, Uppdala, SLU, Faculty of Natural resources and agricultural sciences.

Holden, F. 2003. Akergårder i Oslo. En landsens historie. – Andresen & Butenschøn, Oslo. 191 s.

Kirby, P. 2001. Habitat management for invertebrates: A practical handbook. – Royal Society for the protection of birds, The Lodge, Sandy, Bedfordshire. 150 s.

Kålås, J.A., Viken, A. & Bakken, T. (red). 2006. Norsk Rødliste 2006. – Artsdatabanken, Norge, 416 s.

Lid, J. & Lid, D.T. 2005. Norsk flora. 7 utgåve ved Reidar Elven (red.). – Det Norske Samlaget, 1230 s.

Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. – Statens kartverk, Hønefoss. 199 s.

Olsen, K.M. 2003. Biologiske undersøkelser i Ullevålskrenten, Oslo kommune. – Siste Sjanse-notat 2003-16, 34 s.

Oslo kommune 2009. Grøntplan for Oslo. Kommunedelplan for den blågrønne strukturen i Oslos byggesone. Høringsutkast. – Oslo kommune. Plan- og bygningsetaten. 80 s. + vedl.

Pedersen, Å., Karlstrøm, E., Bredesen, B.Ø., Gimse, A. & Ovesen, R. 2003. Biologisk mangfold – fra teori til handling. – Friluftsetaten, Oslo kommune, Oslo. 22 s.

Samuelsson, J., Gustafsson, I. & Ingelög, T. Dying and dead trees. A review of their importance for biodiversity. – Swedish Threatened Species Unit, Uppsala.

Samuelsson, J. & Ingelög, T. 1996. Den levande döda veden. Bevarande och nyskapande i naturen. – Artsdatabanken, SLU, Uppsala.

Solås, H.F. 2008. Naturkart for grønne lunger i Nordre Aker. – Naturvernforbundet i Oslo og Akershus. 18 s.

Tewksbury, J.J., Levey, D.J., Haddad, N.M., Sargent, S., Orrock, J.L., Weldon, A., Danielson, B.J., Brinkerhof, J., Damschern, E.I. & Townsend, P. 2002. Corridors affect plants, animals, and their interactions in fragmented landscapes. – Proc. Nat. Acad. Sci. USA: 12923-12926.

Vedlegg

Liste over karplanter registrert innenfor naturområdet ved Vestre Aker kirke, Oslo. Registrert 25.06.2010 (v/ Anders Often & Egil Bendiksen) og 28.06.2010 (v/Anders Often & Tore Berg) og sopp 20.08.2010 (v/ Egil Bendiksen). Trær og busker er merket med L. Forvillede og gjenstående hageplanter er merket med F. Navnsetting følger Lid & Lid (2005).

PLANTER

Karsporeplanter

Equisetum arvense ssp. *arvense* Åkersnelle
Equisetum sylvaticum Skogsnelle

Bartrær

Abies alba Edelgran L F
Larix decidua Europalerk L F
Picea abies cf. ssp. *obovata* Sibirgran L F
Picea pungens Blågran L F
Pinus mugo ssp. *mugo* Buskfuru L F
Pinus peuce Silkefuru L F
Pinus sylvestris var. *sylvestris* Vanlig furu L

Tofrøbladete

Acer platanoides Spisslønn L
Acer pseudoplatanus Platanlønn L F
Aegopodium podagraria Skvallerkål F
Alchemilla cf. *acutiloba* Stjernemarikåpe
Alchemilla gracilis Glansmarikmarikåpe
Alchemilla mollis Praktmarikåpe F
Alchemilla subcrenata Engmarikåpe
Alliaria petiolata Løkurt
Anthriscus sylvestris Hundekjeks
Arctium tomentosum Ullborre
Artemisia vulgaris Burot
Berberis thunbergii Hageberberis L F
Betula pendula Hengebjørk L
Betula pubescens Dunbjørk L
Bunias orientalis Russekål
Calystegia sepium ssp. *sepium* Strandvindel
Campanula rapunculoides Ugrasklokke
Capsella bursa-pastoris Gjetertaske
Centaurea montana Honningknoppurt F
Chamomilla suaveolens Tunbalderbrå
Chelidonium majus Svaleurt
Comarum palustre Myrhatt
Corylus avellana Hassel L
Cotoneaster lucidus Blankmispel L F
Cotoneaster cf. *simonsii* Kystmispel L F
Epilobium ciliatum ssp. *glandulosum* Alaskamjølke
Fallopia japonica Japanslirekne F
Fragaria vesca Markjordbær
Fraxinus excelsior Ask L
Galium album Stormaure
Geranium robertianum Stankstorkenebb
Geum urbanum Kratthumbleblom
Glechoma hederacea Korsknapp

Hesperis matronalis Dagfiol F
Hypericum perforatum Prikkperikum
Laburum anagyroides Gullregn L F
Lamium album Davnesle
Lapsana communis Haremat
Lysimachia punctata Hagefredløs F
Malus x domestica Dyrket eple L F
Melilotus albus Hvitsteinkløver
Myosotis sylvatica Skogminneblom F
Parthenocissus inserta Villvin L F
Plantago major ssp. *major* Vanlig groblad
Polygonum aviculare ssp. *aviculare* Vanlig tungras
Prunus padus Hegg L
Quercus robur Sommereik L
Ranunculus acris Engsoleie
Ranunculus repens Krypsoleie
Rhamnus catharticus Geitved L
Ribes alpinum Alperips L
Rorippa sylvestris Veikarse
Rosa canina Steinnype L
Rosa dumalis Kjøttnype L
Rosa rubiginosa Eplerose L F
Rubus allegheniensis Alleghenybjørnebær L F
Rubus idaeus Bringe-bær
Rumex longifolius Vanlig høymol
Salix caprea ssp. *caprea* Vanlig selje L
Sambucus racemosa Rødhyll L F
Sedum telephium ssp. *telephium* Hagesmørbutikk
Senecio viscosus Klustersvineblom
Silene dioica Rød jonsokblom
Solidago canadensis Kanadagullris F
Sorbaria sorbifolia Rognspirea L F
Sorbus cf. koehneana Hvitrogn L F
Spiraea vanhouttei Gentspirea
Stellaria graminea Grastjerneblom
Stellaria media Vassarve
Symphoricarpos albus Snøbær L F
Symphytum officinale Valurt F
Syringa vulgaris Syrin L F
Taraxacum Gr. *Ruderalia* Ugrasløvetann
Tilia cordata Lind L
Tilia platyphyllos Storbladet lind L F
Trifolium pratense Rødkløver
Trifolium repens Hvitkløver
Tsuga sp. Hemlokk L F
Ulmus glabra Alm L
Urtica dioica ssp. *dioica* Vanlig stornesle
Valeriana sambucifolia Vendelrot
Vicia cracca Fuglevikke

Enfrøbladete

Allium oleraceum Vill-løk
Carex muricata Piggstarr
Dactylis glomerata Hundegras
Deschampsia cespitosa Sølvbunke
Elymus repens ssp. *repens* Vanlig kveke

Festuca rubra ssp. *rubra* Vanlig rødsvingel
Phleum pratense ssp. *pratense* Timotei
Poa annua Tunrapp
Poa nemoralis Lundrapp
Poa pratensis ssp. *pratensis* Trådrapp

SOPP

Bjerkandera adusta Svartrandkjuke
Ceratiomyxa fruticulosa Slimhorn
Clitocybe nebularis Puddertraktsopp
Hypoxylon multifforme Bjørkekullsopp
Nectria cinnabarina Rødvorte
Peniophora incarnata Rød barksopp
Peniophora limitata Askebarksopp
Phellinus ferruginosus Rustkjuke
Psathyrella spadicea Stor knippesprøsopp
Skeletocutis nivea Småporekjuke
Stereum rugosum Skorpelærsopp
Trametes cf. ochracea Beltekjuke
Tremella mesenterica Gul gelesopp
Xylaria hypoxylon Stubbehorn

NINA Rapport 604

ISSN:1504-3312

ISBN: 978-82-426-2181-8

Norsk institutt for naturforskning

NINA hovedkontor

Postadresse: Postboks 5685, 7485 Trondheim

Besøks/leveringsadresse: Tungasletta 2, 7047 Trondheim

Telefon: 73 80 14 00

Telefaks: 73 80 14 01

Organisasjonsnummer: NO 950 037 687 MVA

www.nina.no